

BOHUMIL HRABAL – ČTENÁŘ A OBDIVOVATEL RUSKÉ LITERATURY

MILOSLAVA SLAVÍČKOVÁ (LUND)

Bohumil Hrabal se vždy blížil s pokorným obdivem k tvorbě jiných autorů a „*hodně a pozorně četl*“ jejich díla (Spisy 15, s. 65¹). Nepřekvapuje proto, že jeho texty, ať už publicistické či literární, jsou plny odkazů na spisovatele, filozofy – a dokonce i literární vědce. Mezi nimi zaujímají významné místo spisovatelé ruští. U některých oceňuje jejich tvorbu, u jiných ho fascinuje jejich lidský osud, s některými se poměruje², s jinými ztotožňuje a zaujímá k nim téměř intimní familiární postoj (například Jesenin je pro něho chuligán Serjoža či Serjožka).

Všem autorům ovšem Hrabal nevěnuje stejnou pozornost. Z dvaceti šesti ruských spisovatelů, které ve svých textech jmenuje, se nejčastěji vrací k několika klasikům devatenáctého století, zejména k Čechovovi a Dostojevskému, a dále k literatuře 20. a 30. let minulého století, hlavně k Babelovi, Jeseninovi a Šklovskému. Několikrát odkazuje na Gogola, Tolstého, Tyňanova, Majakovského a na pisatelky paměti a dopisů Dostojevské a Tolsté. Pak je tu je řada jednotlivých zmínek různého charakteru, například o Puškinovi, Buninovi, Chlebnikovovi, a z novějších třeba o Brodském, Šukštinovi a Vysockém.

Pro téma této konference, jímž je ruská poetika, není ovšem nejdůležitější přinést výčet oblíbených ruských autorů, ale zauvažovat nad otázkou, z jakého důvodu se Hrabal zaměřil právě na tyto jmenované autory, co ho

¹ Všechny citáty z Hrabalových textů pocházejí ze *Sebraných spisů Bohumila Hrabala 1-19*.

² Jedno z takových srovnání má v sobě tolik hrabalovského humoru a sebeironie, že stojí za ocitování. Citát je z *Proluk* a mluví je Hrabalova maminka: (...) můj synáček, podržte se, je na cestě stát se bestsellerem! (...) já se bojím, že ještě vydá další knížky, protože čtenáři jsou teď děsně zvrhlí... Kdopak čte Galsworthyho? Kdopak Arcybaševa? Kdopak Jiráska? Aha! Hrabala! To je náš šrajbr... smála se maminka a tleskala a pak spráskla rukama... (Spisy 11, s. 434-435)

v jejich díle zaujalo, v čem byli blízcí jeho vlastní poetice a v čem mu dokonce mohli sloužit za vzor.

Za přímý jednorázový impulz můžeme pokládat paměti Anny Grigorievny Dostojevské *Život s Dostojevským* (Dostojevská 1981) a částečně i korespondenci manželů Tolstých (*Sbohem* 1981). Podle Hrabalových vlastních výroků mu jejich knihy daly podnět k volbě ironického tónu, kterého použil pro svou manželku, fiktivní vypravěčku jeho životních příhod v trilogii *Svatby v domě*, *Vita nuova* a *Proluky* (Spisy 11).

Ta moje trilogie děkuje za svůj styl i obsah paní Tolsté a paní Dostojevské, které v Praze vydaly nyní dvě biografie o svých manželech a v těch knihách své manžely tak chválí, že jsem si řekl, že svůj životopis napíši přes prisma pohledu mé paní (...) Spisy 14, s. 186

Paní Dostojevská vypráví o svém muži. A mně se zdá, že ty ženy příliš ty své muže obhajují a příliš je stylizují směrem k tomu, že to jsou velcí umělci a velcí lidé. (...) Třetí díl mám tak jako načrtnutý, ale vypráví to manželka o mně a shazuje mě. Ne že by mě shazovala úplně, vypráví o mně, jaký jsem, všechny mé vlastnosti, necnosti. A k tomu mě dohnaly právě tyto tři knihy, které jsem si přečetl, hlavně paní Dostojevská. Spisy 17, s. 57

Hrabalovy informace však nejsou vždy úplně přesné a nelze je tedy nikdy brát doslova. I když sám hovoří o přímém vlivu, mohla být tato četba jen jakýmsi podnětem, potvrzujícím jeho vlastní autorský záměr. Patrně zde šlo dokonce o impulzy vícerozásobné; podobnou metodu totiž užila Gertruda Stein, která nechala svůj vlastní životopis vyprávět svou družkou Alicí Toklasovou. (Stein 1968)

Mezi autory, kteří na Hrabalovu poetiku působili trvale, vyniká Viktor Šklovskij, jehož *Teorie prózy* má podle Hrabala platnost „úhlem svého pohledu permanentní“ (Spisy 18, s. 274). O četbě této knihy se Hrabal vyjádřil takto:

Dodnes mě fascinuje na sovětské literatuře ona epocha mezi lety dvacátými a třicátými našeho století, která dala nejen Evropě, ale celému světu několik jmen, která mi jsou svatá. Je to Viktor Šklovskij, jeho kniha *Teorie prózy*, která pořád leží na mém stole a je značně opotřebována častým listováním... (Spisy 18, s. 68)

Z tezí Šklovského si Hrabal vybral zejména tuto: „*Cílem umění je dát pocit věci jako faktu vidění, nikoli faktů poznání, metoda umění je metoda 'ozvláštňení' věci a metoda znesnadnění formy zvětšující obtíž a délku vnímání*“ (Šklovskij 2003, s. 14). Tézi ovšem Hrabal přeformuloval po svém,

ale přitom si osvojil slovo „ozvláštění“, které se – s různými odvozeninami – stalo jedním z nejužívanějších v jeho slovníku. Uvádím jeden příklad za všechny:

(...) abych ozvláštnil svůj text, psal jsem pasáže, které mne zraňovaly, pasáže, o kterých jsem usoudil, že zraní i čtenáře (...) Spisy 17, s. 222

Princip ozvláštění učinil Hrabal základem své poetiky, přičemž pod tímto pojmem rozumí především umění užívat účinně kontrastů.

Umět dát vedle sebe něžnost a barbarství, vždyť v tom je celá poetika Šklovského, metoda ozvláštění. (Spisy 17, s. 196)

Přítakání myšlenky Šklovského, že „*věc umělecká je věc vytvářena schválně proto, aby vyváděla z automatismu vnímání*“ (Šklovskij 2003, s. 22) najdeme například v následujících řádcích:

(...) já považuji i to moje psaní za informaci a jedno vím, že musí být překvapující. Proto jsem si nevymyslel, ale doplnil pojem pábení. Pábitel jako člověk, který se snaží dosáhnout přímo a rovnou podstaty právě za cenu nepravděpodobnosti své výpovědi a její matoucí horlivosti. (...) Myslím, že i Šklovskij ve své knize *Teorie prózy* vynášel metodu ozvláštění jako posun v umělecké informaci. (Spisy 15, s. 257)

Myšlenku „*vyvádění z automatismu*“ přetlumočil originálním způsobem pábitelský mluvčí v Hrabalových *Tanečních hodinách pro starší a pokročilé* (Spisy 5, s. 7-56):

(...) pořádná knížka není pro to, aby čtenář líp usnul, ale vyskočil z postele a rovnou v podvlkačkách běžel panu spisovateli naplácat držku (...) Spisy 5, s. 22

Hrabalovi byla jistě blízka i Šklovského definice uměleckého díla jako „*věci*“ vytvořené s cílem, „*aby se vnímání na ní zachycovalo a dosáhlo, pokud možno, největší intenzity a délky*“ (Šklovskij 2003, s. 22). Hrabal se totiž vyznává z toho, že „*čím nejneprístupnější text, tím více mě zajímá*“ (Spisy 15, s. 242).

Důležitá musela být pro Hrabala i téze, že „*cílem obrazů je přenést předmět z jeho obvyklého vnímání do sféry vnímání nového*“ (Šklovskij 2003, s. 21). Tuto myšlenku dovedl Hrabal do konce realizací svých literárních koláží *Mrtvomati* (Spisy 2, s. 125–143) a *Toto město je ve společné péči obyvatel* (Spisy 5, s. 211–237), kde cizí texty vytržené z kontextu „přenesl“ do kontextu nového.

Hrabala nepochybně zaujal i Šklovského akcent na zobrazení viditelného světa: „*Cílem obrazu není přiblížit jeho význam našemu chápání, ale vytvořit zvláštní vnitřní předmět, vytvořit 'vidění' jeho a nikoli 'poznání'*“ (Šklovskij 2003, s. 19). Svědčí o tom četné Hrabalovy výroky, v nichž rád zdůrazňuje, že je *vidoucí*. Jinde například píše:

Takže na začátku vlastně byl můj obdiv k viditelnému světu, můj obdiv k malířům, kteří dovedli tento viditelný svět svým způsobem a svou impresí, kterou jsem s nimi sdílel, zobrazit (...) Spisy 17, s. 338

Přiznačné je, že se teze Šklovského v mnohém stýkají s poetikou surrealisticou, dalším významným zdrojem Hrabalovy inspirace. Surrealisté se například často dovolávali Rimbaudova výrazu „*vidoucí*“ a do jejich doktriny patří „*dépaysment*“, tj. přenášení významových celků z jednoho kontextu do druhého. Křivení vlivů je pro Hrabala typické. Nepřejímá totiž nikdy celé myšlenkové systémy a umělecké teorie, ale vybírá si jednotlivé myšlenky, a ty mu pak pomáhají ujasnit si a zformulovat zásady vlastní poetiky. Jeho poetika není v zásadě povahy teoretické, ale jak Hrabal sám říká, „*biologické*“, výrazem spontánního talentu:

(...) ovšem ten můj styl jsem se nenaučil, protože můj styl je biologické podstaty a to je všechno ve mně (...) Spisy 17, s. 341

Dalším autorem, k němuž se Hrabal vrací, je Isaak Babel³, jehož povídky v *Rudé jízdě* jsou mu výrazem „*nedostižené krásy i neštěstí*“ (Spisy 15, s. 256). Jmenuje ho mezi svými největšími oblíbenci jako je Hašek, Kafka či Ladislav Klíma (Spisy 15, s. 71) a jeho tvorbu oslavil obdivnými řádky:

Zrovna tak bych byl velice ochuzen, kdybych se nesetkal se zářivým a tragickým spisovatelem Isaakem Babelem a jeho Rudou jízdou, ve které jednou ranou se směšuje oslava člověka s jeho bídou, Isaakem Babelem, který svoji lidskou a občanskou a uměleckou pravdu říkal, byť by za ni zaplatil cokoliv. Jeho Rudá jízda je pro mne maximem toho, co lidský duch dokázal; nemohu nikdy číst více než jednu povídku a pak zavřít knížku a naslouchat, jak mi bije srdce a jak mi pracuje rozum na plné obrátky. Někdy si myslím, že lze umřít na bolest, kterou způsobuje Babelovo slovo. (Spisy 18, s. 68)

³ Na spojitost mezi Hrabalem a Babelem dříve upozornil Antonín Václavík v článku „Babel a Hrabal“, *Impuls* 1968, č. 3, s. 188-192.

Hrabal tvrdí, že Babel dosáhl vrcholu v umění klást vedle sebe kontrastní představy (Spisy 17, s. 196), a pokládá ho dokonce za svého učitele:

Tady na Poldině huti, tady jsem se naučil střídat rytmus, barevné protiklady, ten skotský střík, dovedl jsem už to, co jsem se naučil u Isaaka Babela, vedle kapavky položit briliant (...) Spisy 17, s. 221

Vidění skutečnosti v kontrastních barvách však bylo Hrabalovi vlastní odvědycky. Šklovského teorie ho patrně pouze přivedla k tomu, jak tuto metodu pojmenovat a jak ji obrazně vyjádřit. Šklovskij totiž Babela charakterizoval takto: „*Babel mluví jedním dechem o hvězdách i o kapavce.*“ O této obrazné definici umění kontrastu se Hrabal mohl dočíst v Zábranově úvodu k *Rudé jizdě* (Zábrana 1965, s. 9), ale, jak dále uvidíme, přisoudil ji v jednom svém výroku Gorkému. Šklovského bonmotu užil Hrabal v různě obměněné podobě opakovaně. Aplikoval jej například na talent své věčné múzy, strýce Pepina, jehož vyprávění ho uchvacovalo již od mládí:

V tom byl právě Pepin mistr, že dovedl směřovat věci vznešené a krutáry, že dovedl uskutečnit to podivuhodné setkání třpytu s kapavkou. Jak o Babelovi napsal Gorkij. (Spisy 17, s. 185)

Ten čas jsem si uvědomil, že strýc Pepin je naivní básník, který ale intuitivně dovedl vedle sebe vždycky položit události, které si protiřečily, že uměl, aniž to věděl, vedle sebe položit třpyt briliantů a pohlavní choroby tak, jak to uměl geniální Isaak Babel. A tuto metodu strýce Pepina jsem přijal, strýc se stal mojí Múzou a je jí dodnes, i když už je dávno mrtev. (Spisy 18, s. 194)

Na vztahu k Babelovi je možno velmi dobře demonstrovat, že Hrabal v tvorbě jiných autorů oceňoval postupy, které byly nějak spřízněny s jeho vlastní poetikou a že v nich dokonce hledal podporu a ověření platnosti poetiky vlastní. Jedna ze dvou Babelových povídek, jejichž název Hrabal uvádí, je *Dopis* (Babel 1965, s. 36–40). Jejím obsahem je dopis, který vypravěči údajně diktoval Kurdukov, negramotný chlapec z jeho expedice. Hrabal se k této povídce vrací třikrát v různých textech. Ve svém programovém vystoupení z roku 1965 ji užívá na podporu svého tvrzení o schopnosti každého člověka tvořit umění a o nutnosti přihlížet v literatuře k prostým lidem. (Spisy 15, s. 12) *Dopisu* se Hrabal znovu dovolává o dvacet let později, když se sám ubírá podobnou cestou a vydává pod svým jménem autentické dopisy naivních pisatelů. Dva z nich opatřuje vysvětlujícími *P.S.*, v němž spojuje svůj radikální experiment s Babelem.

P.S. Toto je dopis zasláný Svazu spisovatelů, dopis vesnické ženy, dopis, s kterým se ztotožňuji. Považuji jej za literaturu, zrovna tak, jako považoval a ztotožnil se s dopisem vojáka, který neuměl psát, požádal Isaaka Babela, aby mu jej napsal. Babel tento dopis pojal do své sbírky *Rudá jízda* a ten dopis svojí poetikou je v souladu s poetikou Babela. (Spisy 16, s. 40)

Pro důkaz, že i neliterární texty anonymních autorů mohou mít stejnou působivost jako texty literární, se obrací Hrabal také k Čechovovi. O Čechovově schopnosti povýšit neliterární útvar na úroveň krásné literatury v povídce *Knihy stížností* (Čechov 1951, s. 87-88) píše jednak ve svém programovém vyjádření v roce 1965 a v rozhovoru v roce 1963:

Čechov kdesi na nádraží otevřel knihu stížností a ovanula jej perť geniality z toho, co si tam přečetl. A nerozpakoval se a pouhé stížnosti sestavil nebo opsal tak, že je zařadil jako svoji povídku pod jménem: *Knihy stížností*. (Spisy 18, s. 26)

Ale vraťme se k Babelovi. Druhou povídkou, kterou Hrabal jmenuje, je *Gedali* (Babel 1965, s. 57-61). Ta ho jistě okouzila mistrovským a přitom zkratkovitým portrétem Gedaliho, majitele krámků se starožitnostmi, a ovšem i vykreslením prostředí haličských Židů, které Hrabala tolik přitahovalo. Následující citát z roku 1965 vypovídá o tom, jak vysoce si Hrabal povídky cenil, a také o tom, jak se také se svými milovanými autory poměruje – obvykle ke svému neprospěchu:

Kdybych domyslel Babelovu povídku *Gedali* a *Kafkův Proces*, měl bych hodit svůj psací stroj do Vltavy a raději pěstovat králíky. (Spisy 18, s. 41)

Domnívám se, že k Hrabalovu zaujetí a snad i vcítění se do postavy Gedaliho přispělo, že se Babelovi podařilo zachytit ideový zmatek člověka, žijícího v komplikované době, kde se sváří zlo s dobrem, kde ideály revoluce, které Gedali přijímá, jsou znehodnoceny její krutostí. „*Kdo řekne Gedali, co je revoluce a co kontrarevoluce?*“ (Babel 1965, s. 59) ptá se Gedali. Problematika se musela Hrabala přímo dotýkat. Z jeho textů, zejména těch raných, publikovaných až po roce 1989, vysvítá, že tehdejší společenský pořádek odmítal již od počátku (srov. např. *Jeden všední den*, Spisy 3, s. 200-211). Zároveň se v něm však zabydlel a postupem doby pocíťoval dokonce nelibý strach ze změny. Tento rozpor ho velmi tížil. Ještě v říjnu 1989 se z něho vyznal v jednom z fiktivních – a tehdy nepublikovaných – dopisů Dubence. Pro naše téma je zajímavé, že do svého ideového zmatku poněkud nešťastně zapojil i vztah k ruské literatuře.

Děvenko, jistě se ptáte, proč já tak rád cituji Rusy, proč sám sebe považuji taky za člověka, který nejen bydlí v zemi, která patří do jedné ze sovětských téměř republik. Já tedy uznávám status quo...že politická situace v té mé zemi se nedá měnit, že tedy všechno, co se tady stalo, se nedá odestát, že tedy žijí v zemi s omezenou suverenitou, jak nám to řekli v nešťastném roce šedesát osm, po jednadvacátém srpnu, který teď zase vstává z mrtvých, ale já jen trnu a lekám se a děším se toho, já nechci, aby tady se něco dělo, aby ozbrojení andělé z kachlíčkového domu měli důvod zasáhnout... (Spisy 13, s. 46-47)

Hrabal musel cítit sounáležitost s Babelem, ale také Čechovem a Dostojevským také proto, že tito spisovatelé líčí život prostých lidí, často „ponížených a uražených“, a že stejně jako on zahlédli „na dně člověka perlu“ (Spisy 4, s. 9). V prvním ze dvou následujících citátů charakterizuje Hrabal svou vlastní tvorbu, v druhém pak tvorbu Dostojevského.

(...) já se domnívám, že jsem svým psaním oslavil čtvrtý stav, všechny ty obyčejné zdánlivě prosté lidi, kteří mi jsou mírou všech věcí a událostí... (Spisy 15, s. 222)

Myslím, že i Dostojevskij ve svých románech dokázal, že tu perličku na dně své duše mají právě ti, kteří jsou na dně i společností a přitom hledí vzhůru. (Spisy 17, s. 203)

Další autor, kterého Hrabal často vzpomíná, je Sergej Jesenin. Ten na něho zapůsobil jak svou básnickou tvorbou, tak svým lidským osudem, zejména svou sebevraždou. K Jeseninovi se Hrabal vrací především koncem 80. a počátkem 90. let minulého století, kdy patrně Jeseninova poezie nejvíce odpovídala jeho duševnímu rozpoložení. Tehdy byl Hrabal na sklonku svých tělesných a duševních sil, což vyjádřil mimo jiné v bolestném vyznání *Kouzelná flétna* (Spisy 13, s. 9–19) a v intimních *Dopisech Dubence*.⁴ V *Kouzelné flétně* z ledna 1989 například píše:

(...) a já teď už budu mít pětasedmdesát let... a že teď jsem sám proti sobě, protože jsem se uvítězil, když jsem dosáhl hlučné samoty... prázdnoty, ve které se ale zrcadlí a ozvučují všechny bolesti světa, i když se častokrát zaklínám veršem Jeseninovým... domů se navrátím, radostí cizí se potěším, v zelený podvečer pod voknem se jim tam oběsím... ale za deset let potom co Serjoža tohle napsal se oběsil a zastřelil pro jistotu, že se uvítězil... Večery měsíčné, večery siné (...) Spisy 13, s. 12–13

⁴ *Dopisy Dubence* jsou shromážděny v *Sebraných spisech* sv. 13.

V dopise Dubence, který Hrabal pojmenoval *Veselé velikonoce* (Spisy 13, s. 323-327) se dočteme:

(...) a tak už jsem vším zbědován, že Gogol i Jesenin jsou mojí záchranou, opouštím Evropu a nacházím v Jeseninovi to podstatné, poetické, lyricky básnické i tragické, že umění opravdu je stará svině, která požívá svoje mladé... tak to má být, osobní zážitek, prožitek a v jistém smyslu i odvaha sebe sama obětovat tak, jako můj Jesenin. (Spisy 13, s. 323)

V dopise Dubence nazvaném *Věřejná sebevražda* (Spisy 13, s. 31-53) použil Hrabal Jeseninových veršů ke zvýšení účinku vlastního prozaického textu. *Věřejná sebevražda* je vyznáním náklonnosti k Dubence, vzpomínkami na zemřelou manželku, úvahou nad stářím a smrtí, nad emigrací i vnitřní emigrací po srpnu 1968, vzpomínkou na události Palachova týdne v lednu 1989. Je jakousi koláží, kombinací vlastního Hrabalova prozaického textu s Jeseninovými verši⁵ a drastickými výstřižky z novin s titulkou jako „Zabetonoval manželku“ či „Vyhodil milenku oknem“. Celý text je rytmizován opakováním motivů na základě nepravidelného vzorce – takovým způsobem jsou sem včleněny i Jeseninovy verše.

A potom přišel ten srpen, jednadvacátý srpen roku šedesát osm... a potom ta emigrace, ta ztráta hezkých mužů. Kraj rodný opustím, tesknotu nezmohu, vím, stanu se raději zlodějem toulavým... Krajem tak půjdu za život prostinký, kamarád někde na mne vytáhne nůž z holinky. Krajem tak půjdu sám za sluncem, to trochu přihřeje, ta jejíž jméno si říkávám, mne od prahu vyžene... Tak, Dubenko, recituji vám s chybami mého Serjožu Jesenina, tak, jak jsem jej recitoval v Moskvě, v Klubu spisovatelů (...) A já jsem potom recitoval to, co jsem přivezl s sebou v hlavě z Prahy, co znám z těch let třicátých, z překladů, které se jmenují Modravá Rus... A třeba jsi vypita jiným, mi přeci jen zůstává očí tvých úna-va a vlasů tvých skleněné dýmy... večery měsíčné, večery siné, byl jsem kdys mlád a vše bylo jiné... a potom tu dlouhou báseň jeho mladosti... Nebudu v zarudlých keřích se brouzdat, lebedy šlapat, hledat tvých stop... (Spisy 13, s. 42)

(...) a víte, že si vzpomenu, že jste před rokem tady byla a co-pak asi děláte v těch Spokojených státech... a tak vám posílám verše pana Jesenina, hrozně mě přes den bolela hlava, navštívilo mi

⁵ Srovnání s překlady Jesenina v *Modravé Rusi* (Jesenin 1940) ukázalo, že Hrabal cituje téměř doslova.

celkem šest aut a tolik jsem měl odpoledne návštěv, že jsem se stáčil dvakrát opít vodkou... A přimhouřil už večer vrby svoje, čísi koně stojí u mých vrat, neprosil jsem včera mladost svoji, nepřestal mě někdo mítí rád? Nevrž, nesup trojko opožděná, kam to odplul život celičkový, snad už zítra vyjdu ozdravený z těchto vrat, poslechnout si píseň střemch a dešťů, tak jako zdravý člověk poslouchat... Zapomenu na ty temné síly, kam to odplul život celičkový... to ne, co mne mučilo až do krve, živote laskavý a milý, tebe zapomenout nelze mně. A třebaš budu mítí rád jinou, tu vždycky jí, té jiné, budu vyprávět o tom, jak jsem měl tě rád, obličej laskavý a milý... jak tekly dnové naši a jak jich vlna tiše opadla, hlavičko má kučeravá, kam jsi mne to až dovedla... (Spisy 13, s. 51)

V některých místech se styl *Veřejné sebevraždy* proměňuje v básnickou prózu, naplněnou hlubokým citovým vztahem k ruským básníkům.

Milá Dubenko, až napadne sněh, tak spolu pojedeme do Moskvy, Moskva je krásná, když má po prsa sněhu! (...) Ale my půjdeme na Dřevikovskou lávru, koupíme si čtyři kytičky, a už u vchodu na hřbitov tam už se řadí mladí lidé, už tam si nasadí masku žalu, a jen vejdemo, už to tam je! Tam leží u vrat Vladimír Vysockij s kytarou a koňmi, vzpínajícími se nad ním, a u nohou má tisíce květin, tak krásných v tom vysokém sněhu! (...) A já jsem, Dubenko, zaplakal. A já jsem, Dubenko, zaplakal podruhé, když jsem uviděl mramorový pomník pana Serjoži Jesenina... a ty náruče květin, a modrého obrovitého kocoura, který hlídal modravou Rus a tu moji hlavičku kučeravou a ty večery měsíčné a a večery siné a byl jsem kdys mlád a vše bylo jiné... Sem, Dubenko, půjdeme a já vám budu recitovat všechny ty jeho básničky o luně, všechny ty jeho střemchy a břízy a tu jeho nešťastnou kulackou Annu Sněginnou... (Spisy 13, s. 38–39)

Omezený rozsah tohoto příspěvku nedovoluje se zamyslet nad dalšími tématy, spojenými s Hrabalovou četbou ruských spisovatelů. Mám na mysli především Hrabalovy návraty k sebevraždě Jesenina a Majakovského, několikrát v souvislosti s vlastními pocity deprese a sebevražednými náladami. Dále je to jeho zájem o epileptické záchvaty Dostojevského (a knížete Myškina v *Idiotovi*), při nichž se prý lze dobrat podstaty věci a smyslu života. Pozoruhodná je i citlivost, s níž Hrabal vnímá prostřelí, nějakým způsobem spojené s životem – nebo i smrtí – ruských spisovatelů.

Prameny a literatura

- Babel, I. 1965: *Rudá jízda*. Přeložil Jan Zábrana. Praha.
- Čechov, A. P. 1951: „Kniha stížnosti“, Povědky I. 1883 -1886 [Spisy A. P.Čechova sv.1] Praha, s.87-88.
- Dostojevská, A. G. 1981: *Život s Dostojevským. Paměti, korespondence, dokumenty. Svazek 64.* Přeložil, doslov napsal, poznámky a rejstřík připravil Ladislav Zadražil. Praha.
- Hrabal, B.: 1991-1997: *Sebrané spisy Bohumila Hrabala 1-19*, Praha.
- Jesenin, S. 1940: *Modravá Rus. Výbor z lyriky a epiky Sergeje Jesenina.* Přeložili Josef Hora, Marie Marčánová, Boh. Mathesius. Praha.
- Sbohem, 1981: *Sbohem a piš častěji a víc. Korespondence L. N. Tolstého a S. A. Tolsté.* Přeložil Josef Zumr. Vybral, uspořádal, předmluvu a poznámky napsal Miroslav Jehlička. Praha.
- Stein, G. 1968: *Vlastní životopis Alice B. Toklasové.* Praha.
- Šklovskij, V. 2003: *Teorie prózy*, Praha.
- Zábrana, J. 1965: „Rudá jízda a její autor“, in Babel, I.: *Rudá jízda*, s. 7-26.

Summary

This contribution deals with the Czech author Bohumil Hrabal's (1914-1997) reading of Russian writers, and discusses how those writers' aesthetic theory influenced his work. Among the most important inspirations is the literary theory of Viktor Šklovskij, including its terminology (especially the expression „estrangement“, „ozvláštnění“). His admiration for Isaak Babel, A. P. Chekhov and F. M. Dostoyevsky was often based on their consanguinity with Hrabal's personal aesthetics. Hrabal employs quotations from Sergej Jesenin's poetry in his own texts. According to Hrabal, the memory of Dostoyevsky's wife influenced him as he composed his autobiographical trilogy.